
NEMOCNICE U APOLINÁŘE

NEMOCNICE U APOLINÁŘE

Budova neznámější pražské porodnice je jakoby utopená mezi ostatními fakultními pavilóny, které v sobě nemají ani zdaleka tu uhrančivost jako tato stavba někdejší Zemské nemocnice. „Apolinář“ je nejen atypický svou architekturou a zdmi z neomítnutých cihel, ale také naplněný tajemstvím místa, kde přicházely na svět děti během předminulého, minulého i tohoto století.

Zvenčí, pokud vzhlížíte k průčelí připomínajícímu vstup do katedrály, to není zřejmé. Ale při pohledu shora připomíná Apolinář šestinohého brouka, v jehož útrobách se místo žaludku nachází zelená zahrada. Na tomto ve své době atypickém a novátorském pojetí porodnice jako soustavy od sebe navzájem oddělitelných pavilónů má zásluhu její architekt, stavitel a mecenáš české kultury a vědy Josef Hlávka. V roce 1863, poté, co byl pověřen Zemským výborem Království českého, aby vypracoval plány nové pražské porodnice, odcestoval do nemocnice sv. Jana v Bruselu, Rudolfovy nemocnice ve Vídni a nemocnice Lariboisere v Paříži, kde pořídil náčrtky vnějšího a vnitřního řešení těchto staveb a jimi se nechal inspirovat při projektování pražské porodnice. Hlávkovy plány tehdy posoudila komise profesorů pražské lékařské fakulty a povolení stavby podminila plynovým osvětlením místností, prádelnou a fasádou z neomítaných cihel. Režné zdvo bez omítky mělo údajně bránit šíření horečky omladnic, nemoci způsobované infekcemi, již se porodníci obávali. Stavba budovy v novogotickém stylu se protáhla na deset let, během nichž se Hlávka zhroutil a byl na několik let upoután na kolečkové křeslo. Přes průvodní potíže tehdy vznikla ve své době patrně největší porodnice v Evropě.

MALÝ ZÁMEK A ŽELMÍRA

Pokud se rozhodnete vstoupit do Apolináře kdykoliv během dne, můžete to udělat bez jakéhokoliv omezení. Od deváté večer až do brzkého rána, kdy k nemocnici začínají přijíždět zásobovači občerstvení, vám otevře vrátný zvyklý v noční čas vpouštět do kliniky zejména rodící ženy. V každém případě první, co vás za velkými dřevěnými vstupními dveřmi zaujme, bude jeho dřevěná budka. Je vybavená stolem s telefonem a židlí stejně jako u každého vrátného. Zvenčí je však ozdobena třemi průčelími a osmi věžičkami, takže vypadá jako malý dřevěný zámek uvnitř velkého kamenného. Malý zámek není původní, objevil se tu až na počátku dvacátého století. Dnes ale patří k tváři Apolináře stejně neodmyslitelně jako Želmíra, dřevěná socha těhotné ženy v puntíkových šatech, stojící za vrátnicí.

Socha z lipového dřeva zpodobňuje manželku akademického sochaře, která v porodnici úspěšně porodila a po níž je pojmenována. Želmíra otevírá vstup do budovy, do prostředí plného paradoxů, kontrastů a emocí. Vystoupáte po schodech do prvního patra a musíte odbočit do některé z chodeb, do oněch „noh obrovského brouka“.

KAPLE – ZAPRÁŠENÉ SRDCE

Vystoupáte-li do prvního patra a vrátíte se do čela budovy, zjistíte, že průčelí zakončené věží skrývá nejduchovnější část Apolináře, kapli sv. Kříže. Za socialismu byla do té doby funkční kaple využívána jako skladiště oddělené od nemocničního ruchu papundeklovou stěnou. Na konci devadesátých let byla nákladně zrekonstruována včetně nástěnných maleb malířů A. Hoerhera a A. Liebschera. Kaple je mystické místo. Vysoká loď se čtvercovým půdorysem a polygonální apsidou vystupující průčelím budovy nad její vchod je podepřena centrálním sloupem. Židle místo obvyklých dřevěných lavic sice působí nepatřičně, ale pocházejí z daru nemocnici a ten se neodmítá. Na druhou stranu sádrový odlitek sochy architekta Hlávky v nadživotní velikosti, který se při rekonstrukci Obecního domu na náměstí Republiky nikam nevešel a skončil zde napravo u zdi, jako by tu byl odjakživa.

Dostat se do kaple není snadné. Ze stejného důvodu, jako je obtížné vejít do mnoha kostelů v Čechách. I tady se kradlo až do chvíle, dokud nebyla kaple uzamčena. Klíč leží na sekretariátu kliniky a pro veřejnost se kaple otevírá jen při pravidelných bohoslužbách každou lichou středu v měsíci nebo při slavnostních koncertech v období před vánocemi či velikonoce.

Do roku 1955 zde byli křtěni novorozenci narození v Apolináři. Dnes ale slouží porodnice nejen matkám ze Středočeského kraje, ale z celé republiky – to by měli příbuzní ke křtu daleko; navíc věřících je málo, tak už tu žádné křty neprobíhají. Lidé toužící po duchovním prostoru sem mohou pouze nahlížet prosklenými dveřmi nebo napsat svá přání do Knihy přimluv, umístěné v průhledné schránce na dveřích. Je v ní přislíbeno, že každý zápis bude při bohoslužbě přečten. Nejčastější zápisy v knize jsou poděkování za narození či uzdravení dětí, které přišly na svět v sousedních porodních sálech. A protože místa je tu málo a části nemocnice jsou postupně rekonstruovány, bývají přechodně do kaple uloženy nemocniční věci v plastových koších, krabicích a v kovových nákupních vozičkách.

HISTORIE, SOCIALISMUS A SOUČASNOST

Apolinář má ve své historii několik mezníků, které zásadně ovlivnily jeho vnitřní život.

Původní porodnice měla být rozdělena na západní část s klinikou lékařskou a východní část, kde měly mít hlavní slovo porodní báby. Lékařská fakulta se ale vzápětí po otevření nemocnice rozděliila na dvě a porodní báby se musely uskromnit. Ani ne po padesáti letech činnosti zde byla babická škola zrušena. Prý proto, že nemocnice měla porodních bab dostatek.

Druhým mezníkem života budovy bylo rozhodnutí jejího vedení, že umožní utajované porody a pro děti zřídí nalezinec. Pravý ze dvou bočních vchodů byl vyhrazen pro matky, které tudy chtěly do nemocnice nepozorovaně přijít i odejít. Dnes je z těchto dvou vstupů funkční pouze tento pravý.

Levý vstup, nazývaný La Paloma, je zazděný a prostory za ním slouží jako odpočívárna pro sestry a úložiště materiálů. Na místě někdejších dveří visí pamětní deska Ladislava Poláka, oběti náletu z roku 1945.

Dvacáté století pak přineslo Apolináři přeměnu z čistě porodnického prostředí na vysoce specializované pracoviště gynekologickoporodnické kliniky 1. LF UK a VFN s novými odděleními neonatologie, endoskopie, gynekologické onkologie a Centrem asistované reprodukce.

KLID V ŽALUDKU BROUKA

Dnešní tvář Apolináře v sobě nese paradox spojení historického pláště budovy, socialistických interiérů a moderní medicíny, která se tu provozuje. Poznáte to už při první procházce chodbami. Každá chodba tak má svoji atmosféru i typické postavy. Onkologie v přízemí, to je béžové linoleum, staré koženkové sedačky a vystrašené či apatické tváře žen, jež by tu bez vážného problému určitě neseseděly. Cestou sem musí minout stánky s kojeneckým oblečením a dveře s nápisem Matrika.

V západní části přízemí je umístěno Centrum asistované reprodukce, vyložené zeleným linoleem a vybavené lavicemi potaženými hnědou květovanou látkou. Člověk by neřekl, že zrovna v tomhle ošumělé působícím prostředí se provozuje nejmodernější obor medicíny. Navíc velmi úspěšně.

Za rohem v chodbě se otevírá svět moderní výuky. Posluchárna je nová, chodba k ní čerstvě vymalovaná. Ve vitrínách usazených ve stěnách se lesknou porodnické nástroje a studenti jsou plně zaujatí studiem skript. Sousední, rekonstruované oddělení endoskopie působí jako vystřižené ze seriálu Nemocnice Chicago Hope. I personál působí v moderním prostředí profesionálněji a přívětivěji.

První patro je na rozdíl od přízemí místem naděje a optimismu – tady se rodí děti, pečuje se zde o těhotné ženy a nedonošené novorozence. Místnostem přepaženým zástěnami říkají porodní sály, ale jsou to spíše porodní kóje. Do chodby, kam by měly mít přístup pouze rodičky, zejí otevřené dveře. Chodí tu sestřičky, plouží se bleďá tlustá matka v bílém andělu a další, pravděpodobně už po porodu, leží jakoby zapomenutá na vozíku, přikryta až po krk prostěradlem. O chvíli později ji zřízenec poveze chodbou, kolem barevných vitráží kaple do protějšího křídla nemocnice do zcela nových pokojů.

Ale ať tu chodíte kdekoli, je tady všude rušno, dnešní nemocnice je především továrna na zdraví. Klid najdete snad jen v zahradě uvnitř areálu, obklopené cihlovými zdmi. Ve vodě kašny se lesknou drobné mince. Že by je sem házeli pacienti? Že by se sem chtěli vrátit? Apolinář je sice fascinující budova, ale přece jen je to především nemocnice, do které se můžete rádi vracet jako její obdivovatelé, ne jako nemocní. Ale u porodnice to možná neplatí tak doslova.